

Un secol de la înființarea Societății “Mormintele Eroilor Căzuți în Război”

General maior (rtr.) prof. univ. dr. Visarion NEAGOE

*Mi-ar fi plăcut să pun titlul: **Un secol de Cultul Eroilor!** Dar realitatea și istoria nu-mi dau acest drept, pentru că un calcul simplu ne arată că din cei o sută de ani de la înființarea Societății “Mormintele Eroilor Căzuți în Război” doar vreo 50 de ani au fost consacrați cu adevărat slăvirii eroilor.*

Așadar, la 12 septembrie 2019 se împlinesc 100 de ani de când Regele Ferdinand I a semnat - în urma raportului înaintat de ministrul de război, generalul Arthur Văitoianu - Înaltul Decret-Lege nr. 4106, prin care a fost înființată Societatea «Mormintele Eroilor Căzuți în Război». De fapt, prin acest decret s-a instituționalizat activitatea de păstrare și cinstită a memoriei celor căzuți pe câmpurile de luptă.

Asociația Națională Cultul Eroilor “Regina Maria” este - așa cum se arată și în statutul său - continuatoarea tradițiilor și obiectivelor societății create acum 100 de ani. Ca și în urmă cu un secol, asociația de astăzi funcționează sub patronajul Ministerului Apărării Naționale și sub oblăduirea Patriarhiei Bisericii Ortodoxe Române. În activitatea sa, asociația colaborează cu autoritățile administrației publice de stat centrale și locale, cu Ministerul Apărării Naționale și Ministerul Afacerilor Interne, cu Ministerul Educației și Cercetării Științifice, dar și cu alte ministere. Avem protocoale de colaborare cu numeroase organizații neguvernamentale și, firește, cu Oficiul Național pentru Cultul Eroilor.

La un an de la Centenarul Marii Uniri, asociația noastră are onoarea să sărbătorească împlinirea a 100 de ani de la înființarea Societății “Mormintele Eroilor Căzuți în Război”.

Este, pentru noi, un prilej potrivit de a arăta generațiilor de astăzi ce sacrificii uriașe a făcut România în anii Marelui Război, când mai bine de 2/3 din pământul țării a fost sub ocupația inamicului. Potrivit statisticilor istoricilor militari, Armata Română a pierdut 2.331 de ofițeri și 216.966 de soldați. Numărul civililor morți ca urmare a luptelor, rănilor ori tifosului exantematic este apreciat la circa 250.000.

Acestor cifre li se adaugă și numărul militarilor români morți sub steag străin, în armatele austro-ungară și rusă. Cercetări estimative vorbesc de 600.000 de soldați morți sau dispăruți pe front, din rândul românilor transilvăneni, în anii 1914-1918.

Jertfele de sânge ale României, în Primul Război Mondial, de o amploare nemaiântâlnită până atunci, își găsesc Recunoștința Patriei în cele 3842 de monumente comemorative ridicate pe teritoriul țării. Acestor monumente li se adaugă peste 2000 de opere comemorative ridicate în onoarea militarilor căzuți în al Doilea Război Mondial, precum și 545 de opere comemorative închinat jertfelor Războiului de Independență din 1877-1878.

Așadar, în ultimii 150 de ani, au fost ridicate 6347 de opere comemorative de război.

Din acest patrimoniu eroic, doar o mică parte sunt clasate ca monumente istorice. Adică sunt sub protecția Legii Patrimoniului Național. De pildă, în Lista Monumentelor Istorice, din anul 2010, se află doar 1430 de monumente comemorative de război, dintre care cele mai multe sunt structuri arhitecturale și de artă monumentală menite să evoce victimele provocate de conflictele desfășurate pe teritoriul de astăzi al României.

*Prin tradiționalele **troițe**, ridicate în cimitire, la marginea drumurilor sau în mijlocul satelor, prin*

EDITORIAL

modestele **obeliscuri**, inscripționate cu numele celor căzuți în război, ori prin maiestuoasele, dar austerele **mausolee**, pământul sfânt al României a fost plantat cu cea mai răspândită și populară formă a monumentului de for public: **monumentul comemorativ**. Protejarea și îngrijirea acestor monumente semnifică - la fel ca și întreținerea mormintelor strămoșilor noștri - esența sacră a **Cultului Eroilor**.

Principala misiune a Asociației Naționale Cultul Eroilor "Regina Maria" este aceea de a-i determina pe toți cetățenii, indiferent de vârstă, să aibă grijă de aceste opere comemorative de război și să respecte memoria celor care au murit pe câmpul de onoare. Suntem conștienți că, prin fiecare amintire istorică pierdută, prin fiecare nume de erou uitat sau de monument părăsit ori distrus, se pierde o parte din ființa noastră națională. De aceea, asociația noastră și-a luat drept deviză cuvintele marelui istoric Nicolae Iorga: **Neamul este etern prin cultul eroilor!**

Este ideea centrală în numele căreia s-au grupat, din proprie inițiativă, mii de ofițeri, maiștri militari și subofițeri în rezervă și în retragere, dar și cadre didactice, preoți și alți intelectuali, conștienți că sunt datori față de țară cu această credință.

Pentru membrii ANCERM, problema cea mai grea în cei 30 de ani de la evenimentele din decembrie 1989 a fost aceea de a ne proteja operele comemorative de ceea ce marele cronicar Grigore Ureche numea: **nespusa vrăjmășie a prostimii**. Dacă ar fi doar prostia sau prostimea, cum zicea cronicarul, poate că n-ar trebui să ne îngrijorăm prea tare. Din păcate, la mijloc sunt și reaua-credință, și extremismul etnic-xenofob, și iredentismul, și interesele obscure, și hoția, și altele.

După decembrie 1989, cel mai mare pericol pentru patrimoniul comemorativ de război l-a reprezentat **mafia fierului vechi**.

Pe fondul vidului legislativ și al lipsei de asumare a responsabilității, sute de monumente au rămas fără plăcile de bronz, pe care erau înscrise numele eroilor. Au fost furate busturi de bronz ale unor generali, amplasate pe socluri ori integrate pe monumente funerare. Din Cimitirul Bellu Militar au fost furate patru statui din bronz a câte 1000 kg de la Monumentul Eroilor de la Turtucaia. Este de necrezut că poliția noastră nu a reușit nici până astăzi să-i afle pe hoji. Dar, oare, au fost căutați vreodată?

Am pomenit de iredentism și de extremismul etnic. Recentul scandal de la Cimitirul militar internațional de la Valea Uzului (Harghita) nu este un caz de profanare singular. Șirul profanărilor și provocărilor este lung, pentru că autorii sunt înverșunați în urmărirea scopului lor. Dar acesta este lung și pentru că organele abilitate ale României suverane și democratice au manifestat o rușinoasă îngăduință și slăbiciune.

Un singur exemplu. Mausoleul din Odorheiu Secuiesc – ridicat de Așezământul Național "Regina Maria" pentru Cultul Eroilor – adăpostea osemintele tuturor militarilor, indiferent de țara și armata căreia i-au aparținut în Primul Război Mondial. În cel de Al Doilea Război Mondial au fost depuse și osemintele ostașilor români căzuți în luptă antihorthystă și antifascistă. Cei care n-au avut loc au fost înmormântați într-un cimitir amplasat în jurul mausoleului.

În 1984, când o comisie a Armatei române a verificat la fața locului o sesizare privind starea Mausoleului Eroilor de la Odorheiu Secuiesc, situația era mai mult decât dezolantă. Era, pur și simplu, ofensatoare. Profanatorii iredentiști, cu acordul tacit al administrației locale, scosese din mausoleu toate osemintele ostașilor români și le risipiseră pe maidan. Cimitirul eroilor români din Primul Război Mondial nu mai exista, iar cel cu eroii români din al Doilea Război Mondial a fost desființat prin planul de sistematizare. Mausoleul însuși fusese modificat arhitectonic, fără nicio aprobare, ca să se șteargă orice urmă de arhitectură românească și să pară a fi un cavou tipic maghiar.

În aceste zone și atunci, și acum, ceea ce a mai rămas nedistrus a fost măsluit, iar ceea ce n-a fost măsluit a fost izolat prin desființarea drumurilor de acces și a spațiilor pentru ceremonii comemorative.

La urma urmei, este de înțeles că maghiarii și-au înălțat monumente pentru cinstirea memoriei soldaților lor, indiferent în care armată au luptat. Nu este de condamnat această atitudine, absolut corectă, dacă facem abstracție de propriile noastre prejudecăți și limite. Aceste monumente sunt realizate din materiale de bună calitate, sunt situate în poziții centrale, sau au fost mutate în poziții centrale, iar autoritățile locale au grijă ca ele să fie bine întreținute și protejate.

De neînțeles este faptul că aceleași autorități locale maghiare au o atitudine total diferită față de cimitirele, mormintele și monumentele ostașilor români din ambele războaie mondiale. Acestea sunt lăsate în paragină, pradă distrugerii și ignoranței dintr-un motiv foarte simplu: acele oseminte și monumente aparțineau armatei pe care o considerau invadatoare.

Un alt subiect asupra căruia merită să meditam și să facem ceva se referă la militarii dispăruți în războaie. Paradoxal, statistica militarilor români dispăruți în ultima conflagrație mondială a rămas aproape neschimbată de la încheierea războiului. În cei 74 de ani, nici o instituție a Statului Român nu s-a îngrijit să afle ce s-a întâmplat cu militarii care au fost dați dispăruți.

De câte ori răspundem cetățenilor care ni se adresează cu rugămintea de a-i ajuta să afle pe unde își dorm somnul de veci bunicii, unchii, părinții și frații lor - despre care se știe că au fost dați dispăruți pe front - îmi vine în minte experiența americanilor, care și-au înființat instituții speciale și cheltuiesc mii de dolari pentru a-și identifica militarii dispăruți fie în Vietnam, fie în Coreea etc. Ei nu se lasă până nu-și identifică, cu exactitate, morții, mergând chiar până la probe ADN. În 2003, în SUA a fost înființată Direcția pentru Evidența Prizonierilor de Război și a Dispăruților în Luptă - Joint POW / MIA Accounting Command, pe scurt: JPAC. Acest organism are misiunea de a strânge informații despre americanii dispăruți în conflictele la care au luat parte, iar, în cazul prizonierilor, de a face toate demersurile pentru repatrierea lor. O misiune foarte dificilă, dacă ținem seama că armata SUA a acționat pe toate continentele lumii, atât în cele două războaie mondiale, cât și, în istoria recentă, în războaiele din Vietnam, Coreea, Laos, Cambodgia, apoi Irak, Afghanistan, Iugoslavia etc.

Potrivit datelor oficiale, în 2011, când revista România eroică a publicat un articol pe această temă, SUA nu mai aveau niciun prizonier de război în alte state. În privința celor dați dispăruți se înregistrează - nota bene! - 84 711 militari (în special piloți, marinari și pușcași marini și infanteriști). Grație activității JPAC, această cifră se micșorează de la an la an. Pentru simpla curiozitate, m-am uitat zilele acestea pe blogul JPAC. Știți câți dispăruți mai au americanii în acest moment? 82 000!!! Și asta în condițiile în care, în acești ani, au participat la Războiul din Golf, la războiul din Afganistan și în alte teatre de operații. Socotiți și dumneavoastră: 2711 morți identificați în doar 8 ani!

Fără falsă modestie, țin să vă informez că asociația noastră, prin propria-i publicație, revista **România Eroică**, a făcut cunoscută experiența americană, sugerând chiar că ar fi cazul să ne gândim și noi la înființarea unui organism care să se ocupe cu Evidența Militarilor Dispăruți în Războaie. A avut vreun ecou acest articol în societatea noastră? Și-a pus vre o instituție problema de a prelua ceva din experiența americanilor?

Dar nu numai americanii se îngrijesc de mormintele militarilor lor căzuți pe teritoriile altor state. Iată, din 2004, Uniunea Populară Germană pentru Îngrijirea Mormintelor de Război (VDK, asociație de utilitate publică aflată sub patronajul Președintelui Germaniei) desfășoară o campanie de centralizare a osemintelor militarilor germani căzuți pe teritoriul României. Cele mai mari cimitire de război unde sunt înhumați militari germani morți în Primul Război Mondial se află în localitățile: București (Cimitirul Pro Patria), Iași (Cimitirul Eternitatea), Buzău (Cimitirul Eroilor), Târgu-Jiu, Brăila, Focșani, Brașov, Sibiu, Bacău, Craiova.

Din păcate, noi facem prea puțin în această direcție. Sunt încercări de a mai repara câte ceva, de a mai afla câte ceva din arhivele Moscovei. O acțiune în acest sens s-a soldat cu un impresionant volum, intitulat **Prizonieri de război români în Uniunea Sovietică**, lucrare care conține 269 de documente din lagărele sovietice din perioada 1941-1956. Acest volum a fost distins cu Premiul "Comandor Virgil Alexandru Dragalina", în valoare de 1000 dolari SUA, în prima ediție, din 2014, a concursului lansat de Asociația Națională Cultul Eroilor «Regina Maria», concurs care a ajuns, în acest an, 2019, la a VI-a ediție!!! Cred că merită să precizez că acest concurs este susținut financiar - 2000 de dolari SUA! - de câteva familii de români din străinătate. Este vorba de Doamna Opritsa Dragalina Popa, din SUA, care sponsorizează cu câte 1000 de dolari, anual, **Premiul "Comandor Virgil Alexandru Dragalina"**; Doamna Irina Nelson, din SUA, care sponsorizează cu 500 dolari anual **Premiul "Erou Sublocotenent Ioan R. Marinescu"**; și, din acest an, Domnul Radu Manoliu, din Germania, care s-a alăturat în susținerea **Premiului "Erou Căpitan aviator Alexandru Manoliu"**, în valoare de 500 de dolari.

Păstrarea memoriei celor căzuți pentru Țară prin protejarea mormintelor și operelor comemorative care le-au fost dedicate nu este apanajul Oficiului Național pentru Cultul Eroilor și al celor câtorva asociații și fundații înființate după 1990. Cultul Eroilor reprezintă o datorie a fiecărui stat, dar și o obligație ce decurge din Convențiile de la Geneva din 12 august 1949 cu privire la victimele conflictelor armate, precum și din protocoalele sale adiționale din 1977. ■

Centenarul unei mișcări

Grigore BUCIU

Din 2014 tot vorbim despre centenare. În fiecare an se împlinesc o sută de ani de când s-a întâmplat ceva important care a avut un rol, fie el și indirect, în realizarea de către români a primului lor stat național, reîntregit, în spațiul său istoric.

Neutralitatea adoptată atunci ne-a scutit să vorbim după o sută de ani despre începerea războiului și primii săi doi ani, lăsându-i pe ceilalți europeni afectați direct, să o facă. Deși ar fi trebuit și noi să facem ceva mai mult, având în vedere că românii din Ardeal, Basarabia și Bucovina, atunci au plecat să moară în război. Indiferent de partea cui au luptat, românii din acele teritorii se adaugă la sacrificiul uman enorm pe care poporul român l-a făcut în acel război, care, slavă Domnului, a dus la făurirea României Mari.

Pacea negociată la Paris a fost semnată la masa verde, cu sângele tuturor celor care și-au pierdut viața pentru acest ideal. Ungurii s-au crezut deștepți în efortul lor de a-i „rezolva” pe români, punându-i pe soldații lor de origine românească să lupte împotriva românilor din armatele inamice. Astfel tranșeele morții au stat între români în Serbia, în Galiția și pe unde o mai fi fost, o soluție șovină și neproductivă pe câmpul de luptă, care s-a soldat doar cu... Pădurea spânzuraților.

Iată că după o sută de ani același șovinism, mai rafinat însă și deghizat sub aparențe de civilitate, încearcă să sape tranșee în Valea Uzului, între morții națiunilor, îngropați acolo. La ce le-o folosi? Pe de altă parte nu știu ce stat este acela care în marea lui diplomatie nu-și poate manifesta autoritatea legală pe întregul său teritoriu, și îi lasă pe cei de jos să refacă din patriotism și bun simț ceea ce șovinismul a distrus de-a lungul timpului - parcela de morminte a ostașilor români căzuți în cele două războaie mondiale. De ce, în mentalitatea liderilor U.D.M.R, aflați în Parlamentul României, soldații români n-au dreptul să fie alături de soldații celorlalte națiuni căzuți în război, într-un cimitir internațional din România? Știm de ce! Balamaua politică a guvernării forțează nota în tradiția ei centenară, pentru a demonstra Europei că noi suntem șovinii, necivilizații, antieuropenii etc. Miza este contestarea Trăianului și ștergerea în acest scop a urmelor românești din teritoriile pe care le vor autonome, independente și apoi integrate Ungariei. Un vis centenar al secuilor, ai căror strămoși mitraliau, în 1918-1919, din trenul blindat găurile românilor și îi executau fără explicații pentru că îndrăzneau să fie români și votaseră Unirea.

În 2019 aniversăm Centenarul «Societății Mormintele Eroilor Căzuți în Război», organizație ale cărei tradiții le-a preluat actuala Asociație Națională Cultul Eroilor «Regina Maria». Ne-am fi dorit să fie un prilej de împăcare, de cinstire a tuturor celor care au plecat la luptă cu ordin și au căzut cu arma în mână pentru patria lor. Aceasta a fost menirea și gândirea nediscriminatorie a celor care s-au simțit omenește datori să-i adune pe toți în cimitire comune, ori separate, considerând că moartea anulează dușmăniile și oricum oamenii aceia chemați sub arme nu puteau face altfel, după lege.

Centenarul Cultului Eroilor începe, spre regretul nostru, în Valea Uzului, în ziua Înălțării Domnului, o sărbătoare a sublimării vieții pământene, ce ar trebui să ne unească pe noi,

creștinii, și Ziua Eroilor care ar trebui să ne îndemne pe toți să-i cinstim pe toți eroii, indiferent ce limbă maternă au vorbit.

Pentru români Centenarul Unirii nu s-a terminat anul trecut, pentru că, în urmă cu o sută de ani, războiul lor pentru unire nu se încheiase. A fost nevoie de trecerea liniilor de demarcație stabilite artificial și abuziv pentru a asigura protecția românilor supuși abuzurilor criminale ale celor nostalgici. Da, la sfârșitul lui iulie este centenarul intrării în componența statului român a tuturor teritoriilor unite cu țara.

Suntem prea molatici, prea fricoși din fire și speriați prin dezbinarea practică oficial, ca să aniversăm trecerea Tisei și eliberarea până la Budapesta - inclusiv, a Europei Occidentale, de pericolul bolșevizării statale, pe care o preconizau Bela Kun, Moscova și Kievul - într-o înțelegere care s-a uitat demult. Și ca toate acestea să poarte un nume, ele se cheamă diplomație. Ce cuvânt pervers!

Oficial, organizația Cultul Eroilor a început pe 12 septembrie 1919, prin Decretul 4106, la inițiativa Ministerului de Război și Patriarhiei Române. O asocieră firească între biserică și armată, între cruce și sabie, care a existat de-a lungul istoriei. Numele de Popa Șapcă, Popa Soare, Popa Tatu sunt atestările acestei realități.

Practic, nu prea știm când acțiunea în sine a început. Poate a fost în Valea Jiului, când niște țărani au găsit două trupuri fără identitate, le-au coborât de pe deal și le-au îngropat cu ceremonial, ca pe eroii lor necunoscuți, în cripta mausoleu de sub poala Bisericii din Petrila.

Dar poate că a început în Munții Coziei. Acolo luptase un tânăr care a căzut prizonier de război la germani. După încheierea păcii de la București a fost eliberat din lagăr. S-a întors și s-a dus prin locurile în care regimentul său luptase. Peste tot erau risipite oase ale camarazilor lui, rămase neîngropate prin păduri și râpe, risipite de sălbăticiuni. Atât de tare a fost impresionat de precaritatea condiției umane, încât s-a călugărit la Mănăstirea Frăsinei. A cerut permisiunea Ministerului de Război să adune osemintele, să le coboare la șes și să le îngroape slujindu-le creștinește. Așa se face că, într-un gest exemplar, de pioșenie și prețuire a omului, a coborât cu desaga, cu cutii, cu ce-a putut, mai ajutat, mai neajutat, oasele eroilor români într-un sat aparținător comunei Căineni.

Acolo le-a organizat funeraliile, la care a participat și regimentul de roșiori, abia încartiruit la Sibiu. Numele acestui minunat apostol, precursor al mișcării cultului eroilor, este călugărul Bâscoveanu.

Punerea sub cruci a celor risipiți pentru patrie a fost prima urgență, primul gest de recunoștință. Apoi s-au făcut monumentele, prin efortul și grija oamenilor responsabili. Ce amploare avea această mișcare e suficient să amintim că din Comitetul Național făceau parte miniștrii de Război, de Interne, Domeniilor și Cultelor, Lucrărilor Publice, Muncii și Ocrotirii Sociale, șeful Marelui Stat Major al Armatei, comandantul Corpului Jandarmeriei Rurale, comandantul Corpului Grănicerilor, secretarul General al Ministerului de Război, un profesor universitar ales de rectorat, cinci doamne - soții de generali. Structura de importanță se repeta și la nivelul județelor, ceea ce a asigurat autoritatea necesară, în urma căreia s-au putut face toate cele care s-au făcut în perioada interbelică: biserici dedicate eroilor, mausolee, cimitire definitive, grupuri de morminte, morminte reparate, monumente comemorative de război. Unele dintre ele au fost realizate la standarde înalte, astfel numai în județul Ilfov, Comisia Națională a Monumentelor a reconfirmat 19 dintre ele ca fiind de valoare patrimonială națională, în 2017. Au fost restaurate și reamplasate, unele, pe locurile lor inițiale, ori în alte locuri cu vizibilitate publică adecvată. Mai sunt și altele.

Tot mă întreb de ce ansamblul monumental de la Tg. Jiu, făcut de Constantin Brâncuși, ca ansamblu monumental comemorativ de război, nu este integrat în destinația lui firească, la ocaziile potrivite, respectând, desigur, statutul său de operă UNESCO protejată.

Cred că la o sută de ani de la apariția fenomenului cultul eroilor, care se întreține prin simboluri, ritualuri și educație patriotică, mai avem mulți pași de făcut până să intrăm în normalitate. ■

Regina Maria

Regina Maria s-a stins din viață la 18 iulie 1938, la vârsta de doar 63 de ani. Măcinată de o boală necruțătoare, și-a căutat vindecarea la cele mai vestite sanatorii din Europa, iar când a simțit că i se apropie sfârșitul s-a întors să moară în țară. A lăsat cu limbă de moarte ca inima ei să fie depusă la Balcic (astăzi, în Bulgaria), în minunatul castel de la malul Mării Negre, construit și amenajat după planurile ei.

Istoricul academician Florin Constantiniu aprecia că Regina Maria a fost "cea mai de seamă dintre reginele României". Cunoscându-i acribia științifică și profesională, nu pot să nu-i dau dreptate și să subscriu întrutotul acestui superlativ. Mai ales că între argumentele pe care le aduce regretatul istoric unul are legătură cu prezența reginei pe câmpurile de luptă ale Moldovei pentru a-și îmbărbăta soldații și a le insufla încrederea în victorie ori pentru a alina suferințele răniților.

"...Această tânără prințesă engleză, nepoată a reginei Victoria, ajunsă în România prin întâmplarea unei căsătorii - notează istoricul Florin Constantiniu -, a știut, întocmai ca și bărbatul ei, regele Ferdinand, să se identifice cu interesele și aspirațiile poporului român. Și unul, și celălalt ar fi putut să vadă în țara pe care aveau să o cârmuiască din 1914 o simplă sursă de bogăție și de prestigiu regal. Nu! Amândoi, rege și regină, cu o dăruire exemplară, au înțeles că misiunea lor istorică era să-i conducă pe români spre împlinirea visului, profund împlântat în conștiința colectivă a națiunii: desăvârșirea unității naționale.

În anii participării României la primul război mondial, în momentele cele mai grele pentru țară, când Oltenia și Muntenia erau ocupate de trupele Puterilor Centrale și ale aliaților lor, iar Regele, Guvernul și Parlamentul erau în refugiu la Iași, în timp ce Moldova (să precizăm că atunci se întindea până la Prut, Basarabia fiind sub stăpânire rusească) era bântuită de o ucigătoare epidemie de tifos exantematic, în aceste împrejurări de cumplită vitregie, regina Maria nu și-a pierdut nici cumpătul, nici credința în victorie. În întunericul deznădejzii și al disperării, ea a fost lumina. Lumina care a dat consolarea, sprijinul, încrederea. Intrarea ei într-un salon de spital era un fel de apariție cerească; deși vorbea stricat românește, simpla ei prezență printre răniți era un adevărat miracol: sfârtecați, mutilați, pradă durerilor, ei vedeau în regina lor un înger al mântuirii, nu un înger al mântuirii individuale, ci al mântuirii neamului.

Simțea, în acele zile, că Dumnezeu îi pusese pe umerii ei și ai lui Nando (regele Ferdinand) o cruce prea grea. A purtat-o cu demnitate și curaj. În zilele de umilință ale Păcii de la București cu Puterile Centrale și aliații lor, crucea a devenit strivitoare. Și-a asumat suferința știind că nu era vorba de suferința ei ca regină, ci de suferința neamului românesc prin ea. Când biruința a venit, regina Maria a fost prezentă la Paris - unde se desfășura Conferința de Pace - pentru a pleda în favoarea drepturilor României. A făcut-o cu inteligență, tact și... umor. În discuțiile cu prim-ministrul Franței, Georges Clemenceau, sau cu președintele SUA, Woodrow Wilson, a dovedit calități remarcabile de diplomat, având replici prompte și spirituale.

Anii din urmă ai vieții i-au fost întunecați de ostilitatea fiului ei, Carol al II-lea, care, temându-se că prestigiul mamei ar putea să-i umbrească autoritatea, a făcut tot ce i-a stat în putință pentru a o marginaliza și pentru a o șterge din amintirea poporului român.

Viața intimă a reginei Maria a făcut obiectul unei avalanșe de comentarii răuvoitoare. În istorie, bârfele nu contează. Ceea ce istoria reține este rolul pe care o personalitate l-a jucat pe scena istoriei. Pentru regina Maria, anii 1916-1918 au fost her finest hour. Atunci, ea a întrupat voința de unitate națională a românilor și chiar când, sub povara adversităților, națiunea s-a încovoiat, ea a rămas dreaptă și a păstrat certitudinea victoriei..."

Minunat portret! Cum să nu fii mândru când știi că națiunea aceasta a avut o asemenea regină! Ce știu românii de astăzi despre Regina Maria și despre ce a făcut ea pentru întregirea României? Un răspuns ne dă tot istoricul Florin Constantiniu: "Suntem însă - vai! - prea nevrednici pentru a ține minte cât datorăm acestei regine." ■ (D.R.)

SECOLUL RECUNOȘTINȚEI

Regina Maria: ...Socotesc că cei vii au o datorie de plătit morților, de aceea simt că curajul nu mă părăsește când mă gândesc la această datorie și chiar în clipele grele și când îmi ajunge glasul celor vii, eu tot stărui căci voi morților mă ajutați. Țin apoi să aflați că eu cinstesc mormintele voastre, că cercetez locurile voastre de odihnă, oricât de departe și de risipite, și că merg la ele de câte ori pot. M-am agățat de locuri singuratice, de coaste prăpăstioase, de munți, unde mă chemau cruci uitate. Erau locuri unde se dăduseră cele mai crâncene lupte și unde voi ați căzut înfruntând dușmanul și ați fost înmormântați în grabă, fără ca un nume să fie săpat și să amintească sfârșitul vostru...

Numele Reginei

Asociația Națională Cultul Eroilor "Regina Maria" poartă această denumire onorifică așa cum a purtat-o și Așezământul Național "Regina Maria" pentru Cultul Eroilor. Este omagiul pe care organizația îl aduce Reginei Maria, regina care în timpul războiului a coborât în mijlocul soldaților, pe câmpul de luptă, încurajându-i pe patul de suferință, ori l-a însoțit pe Regele Ferdinand în incursiunile pe care le făcea pe front.

Exemplul ei a fost urmat de doamnele din înalta

*Regina Maria
în uniformă
de infirmieră*

societate, dar și de femeile simple, călugărițe și infirmiere.

Regina a facilitat neoficial, la Paris, înțelegerea problemei românilor și a drepturilor lor istorice de către reprezentanții marilor puteri învingătoare.

Preluarea numelui Reginei în titulatura asociației, în 2011, a fost un gest de recunoaștere târzie, dar și o afirmare vizibilă a continuității, nu numai prin patronajul spiritual din perioada interbelică, ci și prin denumirea avută de mișcare, din 1940 până la desființarea din 1948 - Așezământul Național "Regina Maria" pentru Cultul Eroilor.

În mod normal, toate filialele județene ar trebui să poarte această unică denumire: Asociația Națională Cultul Eroilor «Regina Maria».

La adoptarea denumirii actuale, unele filiale din țară aveau deja nume istorice locale, adoptate prin statut și prin hotărâri judecătorești. Este greu să anulezi o tradiție. Pe de altă parte, sunt orgoliile, notorietatea care s-a impus, dar și dorința firească de a fi patronați spiritual de o personalitate a județului. E bine, e rău acest lucru? Și da, și nu! În afara unei eventuale confuzii de marcă, cea de a doua denumire se poate constitui într-o stimulare personalizată. Dar, numai în măsura în care conducerea și filiala în sine sunt vizibile public, prezente și active, într-o relație de conlucrare cu instituțiile publice, de învățământ, firme, publicații, fundații, asociații complementare.

Iată, în continuare, filialele județene care și-au adăugat un nume suplimentar, diferit de cel al asociației-mamă: Filiala Județeană Bacău «Colonel Corneliu Chirieș», Filiala Județeană Mureș «General Ștefan Gușă», Filiala Județeană Suceava «Plăieșii», Filiala Județeană Dâmbovița «Mihai Viteazul», Filiala Județeană Dolj «Frații Buzești», Filiala Județeană Brăila «General Stan Poetaș», Filiala Județeană Vâlcea «Matei Basarab», Filiala Județeană Lugoj «General D. P. Tocineanu», Filiala Județeană Bistrița Năsăud «Colonel Liviu Rusu», Filiala Județeană Galați «General Alexandru Cernat». ■

Regina Maria
într-un spital de
campanie citindu-i
unui ranit

Pentru morții noștri!

În toate timpurile și la toate popoarele, cultul morților a fost religia căreia i s-au închinat toți, cei mari ca și cei umili.

Toți au cinstit și preamărit morții, cu obiceiuri și rituri păstrate cu evlavie, pentru pomenirea celor duși din viață. Din vremuri străvechi totdeauna s-au ridicat monumente ca să veșnicească numele morților, iar regi puternici clădeau, din viață, mormintele în care doreau să-și afle odihna veșnică.

În palatele regilor ca și în colibecele celor sărmani se adună mulțimile ca să jelească pe cel plecat, după felul oamenilor de a gândi, totdeauna prea curând din lumea aceasta.

*Au vărsați lacrimi pe mormintele eroilor,
și mai curând oleați-i în cântece așa ca
faima numelui lor să rămână un ecom prin
legenda națiunii.*

Charig:

Puternicii lumii au fost aduși totdeauna la locurile lor de odihnă cu mare pompă și fală. Regii din țările Răsăritului erau arși pe rug și soțiile, robii și comorile lor erau aruncate în flăcări, ca și bunurile lor pământești, să-i întovărășească pe lumea cealaltă. Vikingii Nordului, la înmormântare, erau îmbrăcați în hainele de război și cu scutul pe piept erau duși pe luntrile lor. Luntrea aprinsă era lăsată în largul mării, o făclie uriașă până ce era cuprinsă de valuri împreună cu rămășițele eroului, cinstit astfel cu drepturi și onoruri regale.

Cei săraci sunt înmormântați mai simplu, dar și în cea mai umilă colibă se dă morților cinstea cuvenită; și cei mai lipsiți duc la biserică daruri și pomeni în amintirea morților.

În vremea războiului am întrebat odată pe o bătrână cerșetoare ce aş putea să fac pentru ea și mi-a răspuns că singura ei dorință era să-i dăruiesc grâu ca să poată duce o colivă la biserică, în amintirea fiului ei, mort pentru patrie.

Cea mai mare cinste însă au avut-o totdeauna cei

morți în lupte. În Atena generalii care nu înmormântau pe cei căzuți în lupte erau osândiți la moarte.

Cât de mulți au murit luptând în vremea noastră? A mai băut oare vreodată pământul atâta sânge? A mai primit oare vreodată în sânul lui atâția morți?

Mormintele de viteji sunt răspândite pe întregul pământ și fiecare țară îngrijește de mormintele ei. Cu pietate și cu smerenie sunt cercetate locurile luptelor și toți se duc cu flori la mormintele vitejilor.

Trebuie să ne unim și noi să îngrijim de mormintele celor care și-au dat viața ca țara și neamul lor să trăiască. Și noi trebuie să înălțăm monumente în amintirea lor și să zidim biserici în care se vor citi rugile pentru odihna sufletului lor. Mulți au murit fără să știe care va fi sfârșitul, dacă am biruit sau am fost învinși. Corpurile lor tinere zac în pământ și niciodată nu le vom mai putea spune că vitejiei lor datorăm biruința și că țara noastră acum este liberă și mare!

Unii au murit când totul părea fără nădejde, când întunericul și înfrângerea erau cea din urmă viziune a lor pe pământ, alții au căzut văzând razele biruinții răsărind...

Acum sunt morți. Liniștea și pacea îi acoperă, sunt despărțiți de noi cu o graniță pe care n-o putem trece, nu se mai împărtășesc de bucuriile noastre și de grijile noastre.

Ei nu mai pot povesti vitejiile lor și glasurile lor nu se pot uni cu ale noastre în imnurile înălțate slavei! De aceea noi trebuie să povestim faptele lor, să săpăm numele lor sfinte în piatra veșnică, să facem din locurile lor de odihnă grădini cu flori, unde soarele să întârzie cu bucurie și păsările să-și cânte dulcele lor triluri.

În zilele cele mai negre ale războiului, când mulți se îndoiau și nu mai credeau, mă duceam printre mormintele celor viteji și credincioși, mă duceam să stau de vorbă cu ei și le făgăduiam că voi apăra idealul pentru care au murit.

Mormintele lor simple îmi dădeau curaj și putere, spiritele lor păreau că sunt lângă mine și mă sprijină în clipele celor mai groaznice încercări. Fugeam la ei, care zăceau în pământ și așteptau ca să nu ni se întunece nădejdea și ca îndoiala să nu ni se strecoare în suflet.

Ei păreau că toți așteaptă ziua cea mare, de aceea mai mult ca niciodată simt datorita mea să vă chem să mă ajutați în această mare operă de iubire, prin care vom dovedi recunoștința noastră pentru aceia care au murit ca idealul nostru să se îndeplinească și să trăiască pentru veșnicie.

Lacrămile văduvelor, mamelor, orfanilor vor fi mai puțin amare când vom avea grijă de mormintele vitejilor. ■

Maria, Februarie 1920

Regina Maria, pe front, în spitalul de campanie de la Coțofănești, vara 1917

Mormântul Ostașului Necunoscut, readus în 1991 în Parcul Carol

Mormântul Ostașului Necunoscut

Mormântul Eroului Necunoscut simbolizează eroismul anonim, eroismul celor mulți, este, în fapt, o simplă criptă, acoperită cu o lespede de piatră decorată cu sculpturi florale. Pe lespede este încrustat unul dintre cele mai frumoase epitafuri scrise vreodată pe o piatră de mormânt: „**Aici doarme fericit întru Domnul Ostașul Necunoscut, săvârșit din viață în jertfa pentru unitatea neamului românesc. Pe oasele lui odihnește pământul României întregite. 1916-1919**”. Textul aparține istoricului **Nicolae Iorga!** Ansamblul funerar a fost executat în 1927 după planurile sculptorului Emil Willy Becker.

În perioada interbelică, Mormântul Ostașului Necunoscut din Parcul Carol a devenit loc național de pelerinaj și de reculegere în memoria ostașilor care s-au jertfit pentru întregirea României.

Semnul aducerii aminte

Este înființat de Societatea «Cultul Eroilor» pentru a cinsti fiecare familie care a avut un fiu căzut în război. Executat din ceramică bronzată sau din bronz, «Semnul Aducerii Aminte» era așezat pe fațada caselor unde au trăit și au învățat eroii, făcând astfel cunoscută datoria acești eroi morți pentru Patrie. Modelul, având dimensiunile de 7 cm, a fost întrebuințat și ca ornament pentru monumente și porți de intrare ale eroilor.